

Analyse | kraka

25. august 2025

Inflation i fødevarepriser 2020-2025

Af Ulrik Beck og Kristian Stamp Hedeager

Siden 2020 har inflationen i Danmark været relativt høj og det gælder i særdeleshed inflationen i fødevarepriserne. Fordi udgifter til fødevarer lægger beslag på en større andel af den samlede indkomst i husholdninger med lav indkomst, rammes disse husholdninger særligt hårdt af prisstigninger på fødevarer. Det betyder, at husholdningerne i 2025 skal bruge en større andel af deres disponible indkomst for at købe de samme fødevarer, som de gjorde i 2020.

- Siden 2020 er priserne på fødevarer steget med over 31 pct.
- Beregninger indikerer, at husholdninger i den fattigste femtedel af befolkningen i 2025 skal bruge 1,9 pct. mere af deres disponible indkomst til at købe de samme fødevarer, som de gjorde i 2020.
- Husholdninger i den rigeste femtedel skal bruge 0,9 pct. mere.

Kontakt

Cheføkonom
Ulrik Beck
Tlf. 3140 8705
E-mail urb@kraka.dk

Ledende økonom
Kristian Stamp Hedeager
Tlf. 6165 0183
E-mail ksh@kraka.dk

Høj inflation i fødevarerpriser

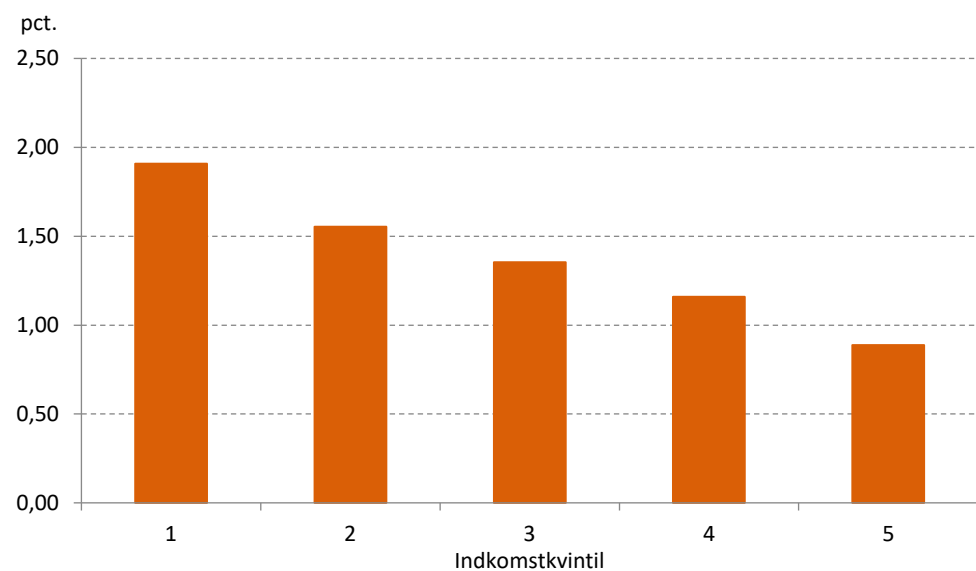
Stor betydning for indkomsten

Sammenfatning

Inflationen i Danmark har fra 2020 til i dag været usædvanlig høj, blandt andet drevet af stigende fødevarerpriser, hvor priserne på mad og drikke i perioden er steget med over 31 pct. Dette notat vurderer konsekvenserne af de stigende fødevarerpriser vha. data om husholdningernes budgetsammensætning, prisstigninger i perioden, såvel som et skøn for husholdningernes indkomststigninger i perioden.

Tallene indikerer, at husholdninger i den fattigste femtedel af befolkningen i 2025 skal bruge 1,9 pct. mere af deres disponible indkomst til at købe de samme fødevarer, som de gjorde i 2020. Også husholdninger i den rigeste femtedel skulle bruge en større andel af deres disponible indkomst på fødevarer, men her er stigningen kun 0,9 pct., jf. figur 1.

Figur 1 Ændring fra 2020-2025 i udgifter til fødevarer som andel af beregnet disponibel indkomst

Anm.: Husholdninger er inddelt i kvintiler efter familieækvivalerede disponible indkomster for alle husholdninger i Danmark. Beregningen viser betydningen af prisudviklingen for et fastholdt bundt af forbrugsgoder som en gennemsnitlig husholdning i hvert kvintil købte i 2020.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Husholdninger med højt madforbrug rammes hårdest

For husholdninger med de laveste indkomster har de store fødevarerprisstigninger altså haft særligt stor betydning. Da udgifter til fødevarer lægger beslag på en større andel af den samlede indkomst i disse husstande, rammer prisstigninger på fødevarer hårdere i disse husholdningers økonomi. Højindkomsthusholdninger mærker også de stigende priser, men fordi fødevarer fylder en mindre del af deres samlede indkomst, bliver konsekvenserne mere begrænsede, når effekten opgøres som andel af disponibel indkomst, der skal bruges på fødevarer.

Baseret på data samt vurdering af indkomstudvikling

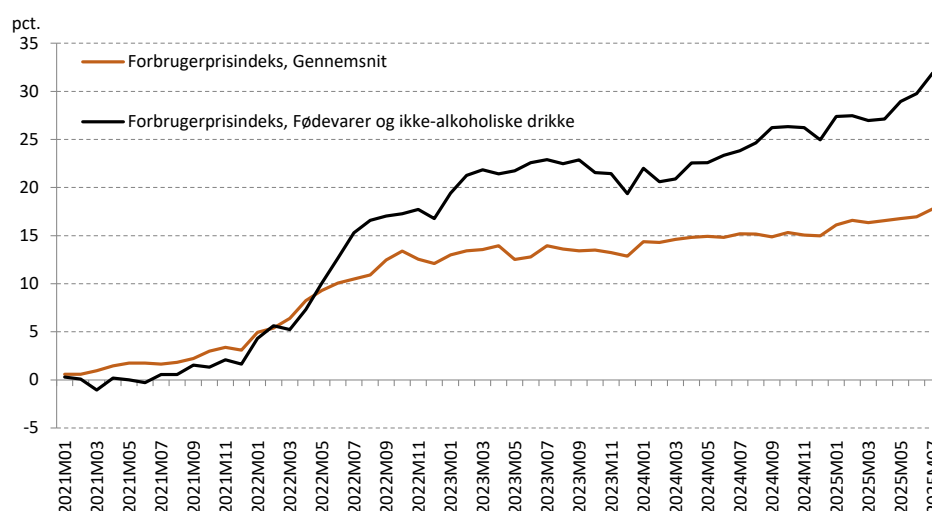
Beregningerne er foretaget ved hjælp af Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelser, Danmarks Statistiks forbrugerprisindeks samt data for udviklingen i disponible indkomster frem til 2023, suppleret med en vurdering af udviklingen fra 2023 til 2025.

Baggrund, metode og resultater

Fødevarerpriser er steget med 31,3 pct. siden 2020

Forbrugerprisindekset for fødevarer var i juli 2025 steget med 31,3 pct., sammenlignet med samme måned i 2020. Stigningen var særligt markant i løbet af 2022, hvor en række internationale forhold – herunder energikrise og forstyrrelser i de globale forsyningskæder – pressede fødevarerpriserne ekstraordinært i vejret. Siden da har udviklingen i fødevarerpriser i højere grad fulgt udviklingen i de gennemsnitlige forbrugerpriser, men fødevarerpriserne er også i løbet af de seneste 18 måneder steget hurtigere end gennemsnittet, se figur 2.

Figur 2 Inflation i forbrugerpriser, 2020-2025 (pct.)

Anm.: Inflationen er målt i forhold til samme måned i 2020.

Kilde: Statistikbanken.dk (tabel PRIS111) og egne beregninger.

Analyse af forbruget i forskellige husholdninger

Beregningerne af effekterne af inflation i fødevarerpriser på husholdningernes forbrugsmuligheder er baseret på Danmarks Statistiks forbrugsundersøgelser fra 2015 til 2020. Hvert år deltager ca. 1.000 husholdninger i undersøgelsen, som afdækker husholdningernes forbrug (målt i kroner) fordelt på en lang række detaljerede forbrugskategorier, herunder samlet forbrug og forbrug af fødevarer. I denne analyse fokuseres på forbrug og prisudvikling i kategorien "Fødevarer og ikke-alkoholiske drikkevarer", i denne analyse blot refereret til som "Fødevarer". I beregningerne anvendes stikprøvevægte, som sikrer repræsentativitet på nationalt plan.

Forbrug måles som andel af disponibel indkomst

I beregningerne sættes forbruget i forhold til husholdningernes disponible indkomst. Den disponible indkomst er opgjort som indkomst efter skat, renteudgifter og underholdsbidrag, og tillægges desuden et mål for lejeværdien af egen bolig, hvilket øger sammenligningsgrundlaget mellem husstande, som hhv. ejer eller lejer deres bolig. Den disponible indkomst svarer derfor til det beløb, en husholdning har til rådighed til forbrug, opsparing eller afdrag på lån.

Husholdningerne inddeles i fem kvintiler

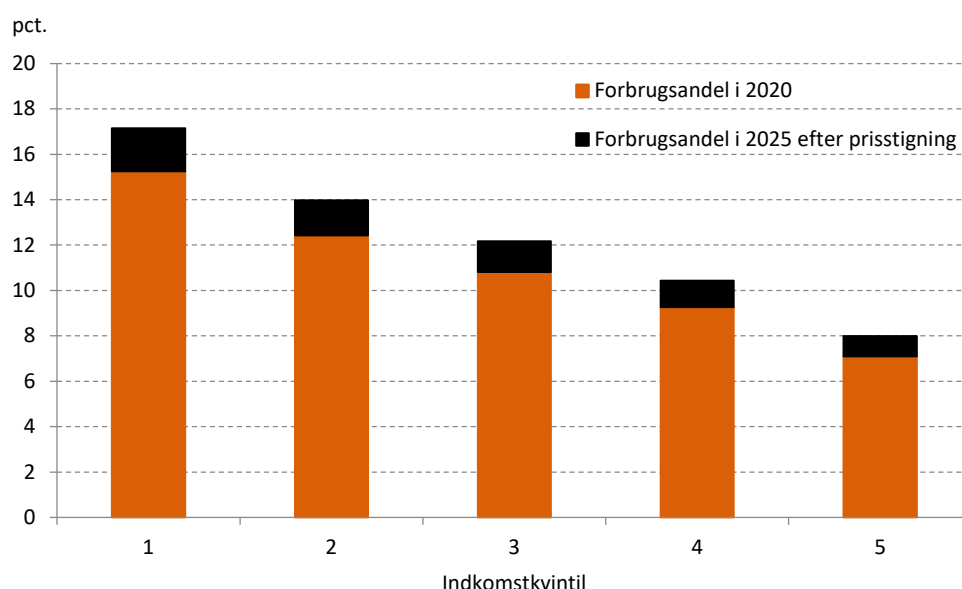
For bedre at kunne sammenligne husholdninger af forskellig størrelse anvendes såkaldt *ækvivalering* af indkomsten inden husholdningerne placeres i de fem indkomstkventiler. I denne analyse beregnes den ækvivalerede disponible indkomst som husholdningens samlede disponible indkomst divideret med en ækvivaleringsfaktor, som afhænger af

husholdningens sammensætning.¹ Husholdningerne, som deltager i forbrugsundersøgelserne, placeres i én af fem indkomstkventiler baseret på oplysninger om ækvivaleret indkomst i det år, de deltager. For alle husholdninger i Danmark beregnes gennemsnittet af den ækvivalerede indkomst ud fra det pågældende år samt de to omkringliggende år. Beregningerne anvender tre-årige indkomstgennemsnit, fordi nogle husholdninger i et enkelt år kan have midlertidigt meget høje eller lave indkomster, uden at det nødvendigvis påvirker forbruget i samme omfang. På den baggrund opdeles husholdningerne i fem lige store grupper, kaldet kvintiler.

Udgangspunkt i observeret forbrug i 2020

Inflationen i fødevarerprisernes betydning for husholdningerne beregnes på baggrund af forbruget af fødevarer samt husholdningens disponible indkomst. Konkret opgøres fødevarerforbruget som andelen af den samlede disponible indkomst i 2020.² Resultatet for hver af de fem indkomstkventiler er vist som de orange dele af søjlerne i figur 3. For den fattigste femtedel af husholdningerne udgør fødevarerforbruget 15 pct. af den disponible indkomst. Andelen aftager med indkomsten, og for den rigeste femtedel udgør fødevarerforbruget omkring 7 pct.

Figur 3 Fødevarerforbrugets andel af husstandes beregnede disponible indkomst, 2020 og 2025

Anm.: Husholdninger er inddelt i kvintiler efter den familieækvivalerede disponible indkomst for alle familier i Danmark. Forbrugsandel i 2025 efter prisstigning svarer til Forbrugsandel i 2020 justeret for inflation i fødevarerpriser frem til juli 2025 og den forventede gennemsnitlige stigning i disponible indkomster fra 2020 til 2025.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fremskrivning af forbrug til 2025

Omkostningerne ved fødevarerforbruget fremskrives med udviklingen i fødevarerpriserne fra juli 2020 til juli 2025, svarende til en stigning på 31,3 pct.³

Disponible indkomster fremskrives til 2025

I samme periode er husholdningernes disponible indkomster også steget, hvilket skal indregnes for at beregne, hvor meget fødevarerforbruget fylder som andel af den disponible indkomst. Derfor er der foretaget en fremskrivning af de disponible indkomster til 2025. Da

¹ Ækvivaleringsfaktoren svarer til Danmarks Statistiks standardiserede metode, hvor man summerer et vægtet antal medlemmer af husholdningen. Her har den første voksne i husholdningen en vægten 1, de øvrige voksne og børn over 14 år har en vægt på 0,5, og børn til og med 14 år har en vægt på 0,3. Det betyder fx at en husholdning med to voksne tildeles en ækvivaleringsfaktor på 1,5 og en husholdning med to voksne og to børn har faktoren 2,1.

² For at mindske stikprøveusikkerheden af beregningerne anvendes data fra 2015 til 2020 til at opgøre dette, men resultaterne er uændrede, hvis man kun ser på forbrugsandele i 2020.

³ Husholdninger i Danmark vil have et forskelligartet forbrug af fødevarer, hvilket betyder, at de hver oplever en inflationsrate som er specifik for husholdningen. Beregningerne her anvender den samme, gennemsnitlige inflationsast for alle husholdninger.

der kun foreligger tal frem til 2023, fremskrives den skønnede indkomstudvikling frem til 2025 med samme stigningstakt, som er observeret fra 2020 til 2023. Skønnet svarer til, at husholdningernes disponible indkomster er steget 16,7 pct. over perioden.⁴ Beregningerne lægger desuden til grund, at alle indkomstgrupper oplever den samme stigning i disponible indkomster.⁵

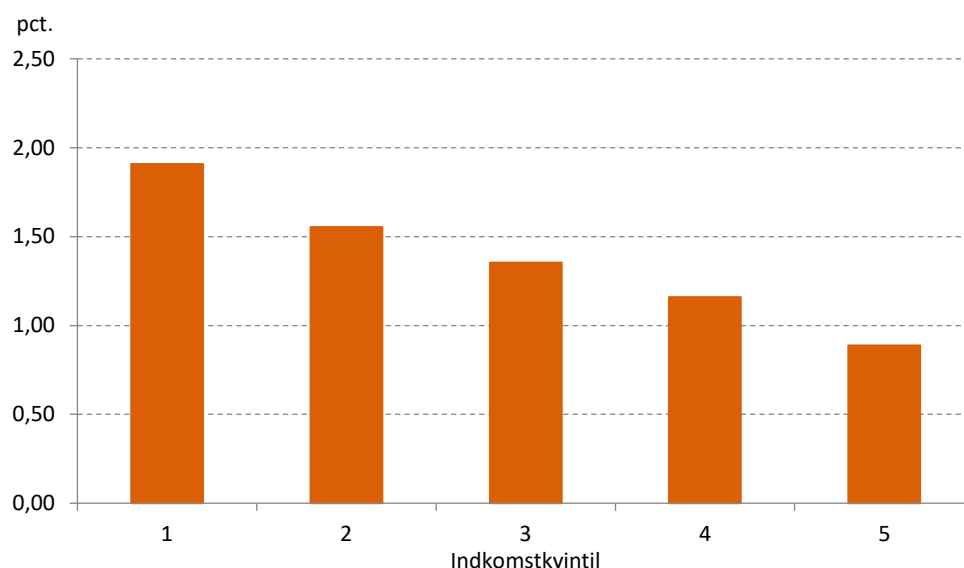
Forbrugsandele stiger fra 2020-2025

Fordi fødevarepriserne er steget mere end skønnet for de disponible indkomster, udgør fødevareforbruget en større andel af husstandenes disponible indkomst i 2025 end i 2020. Den nye forbrugsandel for 2025 fremgår af figur 3 som den samlede højde af søjlerne. Resultatet bygger på en antagelse om, at husholdningerne køber den samme mængde fødevarer i 2025 som i 2020 og illustrerer dermed, hvordan inflationen i fødevarepriser påvirker husholdningsøkonomen for et uændret forbrug af fødevarer.

Forskel i forbrugsandel størst i bunden

Den beregnede forskel i fødevareforbruget som andel af den disponible indkomst mellem 2020 og 2025 fremgår af figur 4. Hver søjle svarer til den sorte del af søjlerne i figur 3. For den fattigste femtedel af husholdningerne svarer udviklingen til, at de i 2025 skal bruge knap to pct. mere af deres disponible indkomst for at købe den samme mængde fødevarer som i 2020. For den rigeste femtedel er stigningen under 1 pct. for at opretholde et tilsvarende forbrug.

Figur 4 Ændring fra 2020-2025 i udgifter til fødevarer som andel af beregnet disponibel indkomst

Anm.: Husholdninger er inddelt i kvintiler efter familieækvivalerede disponible indkomster for alle husholdninger i Danmark. Beregningen viser betydningen af prisudviklingen for et fastholdt bundt af forbrugsgoder som en gennemsnitlig husholdning i hvert kvintil købte i 2020.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

⁴ Her anvendes tal for disponibel familieindkomst opgjort af Danmarks Statistik (statistikbanken.dk, tabel INDKF132). Skønnet fra 2023-2025 er baseret på en simpel fremskrivning og er fx lidt lavere end oplysninger om lønudviklingen fra Dansk Arbejdsgiverforening (DA) fra 2. kvartal 2020 til 2. kvartal 2025, som viser en samlet stigning over perioden på 21,4 pct. Dog stiger disponible indkomster ikke altid med samme takt som lønninger, da en del indkomst ikke kommer fra lønninger, men bl.a. fra overførsler og andre typer af indkomst, herunder lejeværdi af egen bolig. Desuden kan der være en tidsmæssig forskydning, bl.a. fordi overførselsindkomster reguleres med to års forsinkelse ift. lønudviklingen. I perioden 2020-2023, hvor begge opgørelser er tilgængelige, er den årlige vækstrate i DA's lønstatistik også lidt højere end Danmarks Statistiks opgørelse af disponibel familieindkomst. Hvis vi i stedet anvendte DA's lønstigningstakt til at fremskrive de disponible indkomster, ændrer det ikke konklusionerne af denne analyse, om end de konkrete tal ændrer sig: ændringen i udgifter til fødevarer som andel af beregnet disponibel indkomst, vist i Figur 1, ville da være 1,2 pct. for husholdninger i første indkomstkventil og 0,6 pct. for husholdninger i femte indkomstkventil.

⁵ Der foreligger ikke tal som er direkte sammenlignelige med indkomstbegrebet i Krakas beregning, men ser man på den historiske udvikling i ækvivalerede disponible indkomster på tværs af indkomstgrupper fra 2015 til 2023, er der ingen forskelle i de gennemsnitlige årlige stigningstakt blandt de fire nederste kvintiler, mens udviklingen er en smule højere for femte kvintil. I det tilfælde at udviklingen i disponible indkomster mellem 2020 til 2025 følger et lignende mønster, vil betydningen af inflation i fødevarepriserne være lidt lavere for husholdninger i det femte kvintil, end det er vist her.

Prisudviklingen er for fastholdt forbrug

Beregningerne illustrerer, hvad det koster at købe de samme varer, som husholdningerne gjorde i 2020. Husholdningerne kan ændre deres forbrugsmønster som følge af, at priserne stiger – fx ved at reducere det samlede forbrug eller omlægge forbruget mellem forskellige forbrugskategorier.

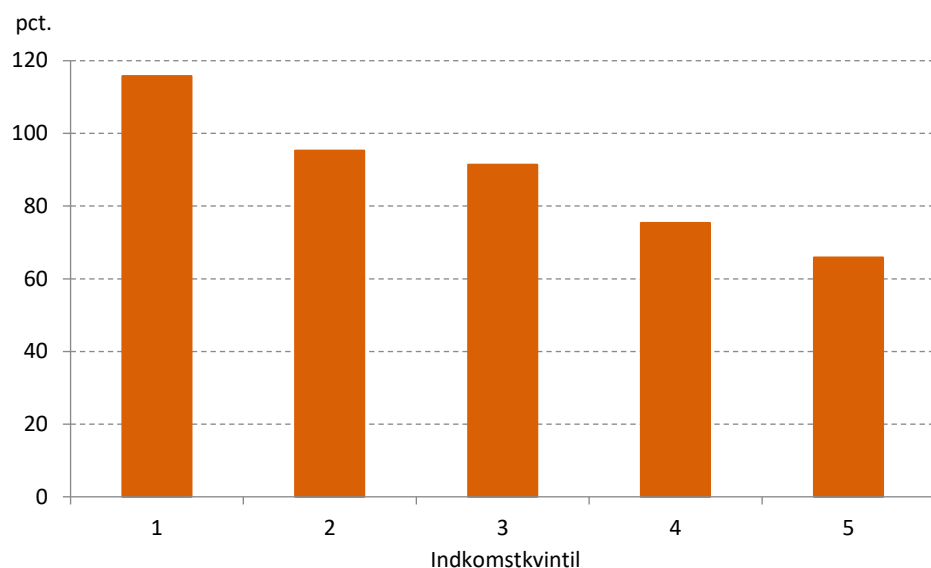
Også forskelle i samlet forbrug

Når det første indkomstkventil bruger en større andel af sin indkomst på fødevarer end de andre kvintiler, skyldes det bl.a., at husholdningerne i dette kvintil generelt forbruger en større andel af deres disponible indkomst end kvintiler med højere indkomst, se figur 5. Det betyder også, at prisstigninger, der overstiger indkomstudviklingen, er mere udfordrende for husholdninger med de laveste indkomster, da der er mindre luft i indkomsten til at øge den samlede forbrugsandel.

Indkomster har indhentet den gennemsnitlige inflation

For den betragtede periode har fødevareinflationen overgået den generelle udvikling i inflationen. Det betyder også omvendt, at der er andre varegrupper, hvor inflationen har været lavere end den generelle udvikling i inflationen. Med den anvendte skøn for indkomstudviklingen på 16,7 pct. og en inflationsudvikling i perioden på 17,8 pct., har indkomster og priser stort set fulgt hinanden, og samlet set er husholdningernes købekraft dermed stort set uændret, når hele deres forbrug betragtes under ét. Det passer med tidligere undersøgelser, der viser, at danskernes realløn for mange er genoprettet efter inflationskrisen.⁶

Figur 5 Samlet forbrug som andel af husstandes beregnede disponible indkomst

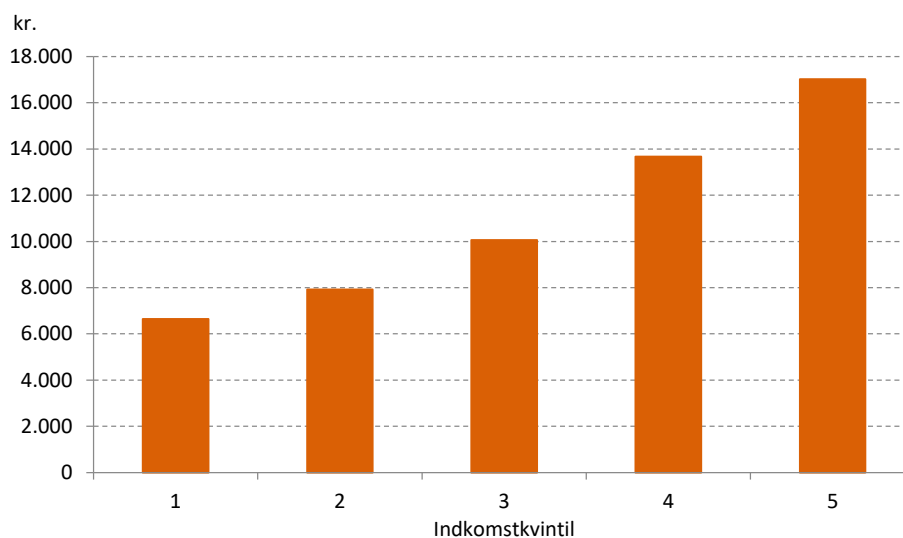
Anm.: Husholdninger er inddelt i kvintiler efter den familieækvivalerede disponible indkomst for alle familier i Danmark. Forbrugsandele er målt i Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udviklingen betyder højere forbrug målt i kroner

Resultaterne betyder, at husholdningerne i det laveste indkomstkventil i dag skal bruge gennemsnitligt 6.600 kr. mere på at købe de samme fødevarer, som de gjorde i 2020, se figur 6. Merudgiften er højere for indkomstkventilerne med højere indkomst, fordi disse kvintiler bruger flere penge på fødevarer i udgangspunktet. Husholdninger i den øverste kvintil er blevet mødt med en merudgift på 17.000 kr.

⁶ Se fx: <https://www.berlingske.dk/business/de-fleste-loenmodtagere-har-indhentet-den-tabte-realloen>

Figur 6 Stigning i prisen for et fastholdt fødevareforbrug, 2020-25 (kr.)

Anm.: Højden på søjlerne viser den nominelle prisstigning for den samme mængde fødevarer, som en gennemsnitlig husstand i hvert kvintil købte i 2020. Hvis man korrigerer tallene for den generelle, gennemsnitlige prisstigning på 17,8 pct. over perioden, opgøres merudgiften til 2.900 kr. for husholdninger i første kvintil, 3.400 kr. for andet kvintil, 4.300 kr. for tredje kvintil, 5.900 kr. for fjerde kvintil og 7.300 kr. for femte kvintil.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.